

VARSTVO VODA IN GOSPODARJENJE Z NJIMI

Voda je osnovni pogoj za življenje ljudi, živali in rastlin ter za gospodarstvo. Varstvo voda in gospodarjenje z njimi pa se ne smeta ustaviti na državni meji. Okvirna direktiva o vodah Evropske unije oblikuje okvir za varovanje in ohranjanje čiste vode v Evropski uniji ter za njeno dolgoročno in trajnostno rabo. Dopolnjuje jo tudi posebna zakonodaja, med drugim tudi direktiva o pitni vodi, direktiva o kopalnih vodah, direktiva o poplavah in okvirna direktiva o morski strategiji ter mednarodne pogodbe.

PRAVNA PODLAGA

Členi od 191 do 193 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

SPLOŠNO OZADJE

Voda ni tržni proizvod temveč skupna dobrina z omejenim virom, ki jo moramo zaščititi in uporabljati na trajnostni način, tako z vidika kakovosti kot količine. Vendar jo na najrazličnejše načine izkoriščajo številni gospodarski sektorji, kot so kmetijski, turistični, prometni in energetski. Leta 2012 je Komisija objavila [načrt za varovanje evropskih vodnih virov](#), dolgoročno strategijo, s katero naj bi zagotovili razpoložljivost dovolj kakovostne vode za vse vrste legitimne uporabe z boljšim izvajanjem sedanje vodne politike EU, vključevanjem ciljev vodne politike na druga področja politike in zapolnjevanjem vrzeli v sedanjem okviru. V načrtu je predvideno, da bi države članice uvedle izračune porabe vode in cilje glede učinkovite porabe vode ter da bi razvili standarde EU za ponovno uporabo vode.

DOSEŽKI

Znotraj EU politike sta bila na podlagi ekosistemskega in celostnega pristopa vzpostavljena dva glavna pravna okvira za zaščito in upravljanje s sladkovodnimi in morskimi viri. To sta okvirna direktiva o vodah in okvirna direktiva o morski strategiji.

A. Okvirna direktiva o vodah in posebne direktive o vodah

[Okvirna direktiva o vodah](#) EU je vzpostavila okvir za varstvo celinskih površinskih voda, somornice, obalnega morja in podzemne vode. Njen cilj je preprečiti in zmanjšati onesnaženje, spodbujati trajnostno rabo vode, zaščititi vodno okolje, izboljšati stanje vodnih ekosistemov ter ublažiti posledice poplav in suš. Splošni cilj je doseči dobro okoljsko stanje vseh voda. Zato morajo države članice pripraviti t. i. načrte upravljanja

povodij na podlagi naravnih geografskih povodij ter posebne programe ukrepov za doseganje teh ciljev.

Okvirno direktivo o vodah dopolnjujejo posebne ciljne direktive, kot so direktiva o podzemni vodi, direktiva o pitni vodi, direktiva o kopalnih vodah, direktiva o nitratih, direktiva o čiščenju komunalne odpadne vode, direktiva o okoljskih standardih kakovosti in direktiva o poplavah.

V direktivi o varstvu [podzemne vode](#) pred onesnaževanjem in poslabšanjem so določena posebna merila za ocenjevanje dobrega kemijskega stanja, določitev pomembnih in stalno naraščajočih trendov ter opredelitev izhodiščnih točk za obračanje trendov. Mejne vrednosti vseh onesnaževal določajo države članice, razen nitratov in pesticidov, katerih mejne vrednosti določa posebna zakonodaja EU.

[Direktiva o pitni vodi](#) določa bistvene standarde kakovosti za vodo, namenjeno za prehrano ljudi. Zahteva, da države članice z metodo mest vzorčenja redno spremljajo kakovost te vode. Države članice lahko na svojem ozemlju uvedejo dodatne posebne zahteve, vendar le, če s tem določijo višje standarde. Direktiva zahteva tudi redno obveščanje potrošnikov. Poleg tega je treba vsaka tri leta sporočiti Komisiji podatke o kakovosti pitne vode. Komisija je 1. februarja 2018 kot odgovor na državljansko pobudo, imenovano „Right2Water“ (Pravica do vode), objavila [predlog za prenovitev](#) 20 let stare direktive. Prenovljena direktiva bi nadgradila obstoječe varnostne standarde in izboljšala dostop do pitne vode v skladu z najnovejšimi priporočili Svetovne zdravstvene organizacije. Prav tako bi se za potrošnike povečala preglednost nad kakovostjo pitne vode in oskrbo z njo, s čimer bi pripomogli k zmanjšanju količine plastenk, saj bi ljudje bolj zaupali v kakovost vodovodne vode. Vseevropska ocena varnosti vode, ki bi temeljila na tveganju, bi pomagala pri prepoznavanju in obravnavanju morebitnih tveganj za vodne vire že na ravni distribucije.

Namen [direktive o kopalnih vodah](#) je povečati javno zdravje in varstvo okolja, in sicer z določitvijo ukrepov za spremljanje in razvrstitev kopalnih voda v štiri kategorije. V času kopalne sezone morajo države članice jemati vzorce kopalne vode in enkrat mesečno izmeriti koncentracijo vsaj dveh specifičnih bakterij na vsakem kopalnem mestu. Države članice morajo prav tako obveščati javnost o profilu kopalnih voda, ki vsebuje podatke o virih onesnaženosti in virih, ki vplivajo na kakovost kopalne vode. Uporablja se standardni simbol za obveščanje javnosti o razvrstitvi kopalnih voda in vsakršni prepovedi ali odsvetovanju kopanja. Komisija in Evropska agencija za okolje vsako leto objavita zbirno poročilo o kakovosti kopalnih voda.

Z [direktivo o okoljskih standardih kakovosti](#) je bil oblikovan seznam 33 prednostnih snovi, ki pomenijo znatno tveganje za vodno okolje na ravni EU ali tveganje, ki se prenaša po vodnem okolju, ter 8 drugih onesnaževal površinskih voda. Med pregledom je bilo na seznam dodanih 12 novih snovi, uvedena pa je bila tudi obveznost Komisije, da oblikuje dodaten seznam snovi, ki jih je treba spremljati v vseh državah članicah (nadzorni seznam), s čimer bi podprli prihodnje preglede seznama prednostnih snovi.

Namen [direktive o čiščenju odpadne komunalne vode](#) je zavarovati okolje pred škodljivimi učinki izpustov komunalne odpadne vode in industrijskih izpustov. Določa minimalne standarde in časovne razporede za zbiranje, čiščenje in izpust odpadne

komunalne vode, uvaja nadzor nad odlaganjem blata iz čistilnih naprav in zahteva opustitev odlaganja tega blata v morje.

Trenutno potekajo razprave o novih pravilih, s katerimi bi preprečili pomanjkanje vode, tako da bi omogočili ponovno uporabo očiščene odpadne vode za namakanje v kmetijstvu.

Cilj [direktive o nitratih](#) je zaščititi vode pred nitrati iz kmetijskih virov. Dopolnilni predpis zahteva, da države članice vsaka štiri leta Komisiji posredujejo poročilo s podatki o kodeksih dobre kmetijske prakse, območjih, občutljivih na nitrate, spremljanju voda in povzetku pomembnih vidikov akcijskih programov. Namen direktive in uredbe je zavarovati pitno vodo in preprečiti škodo zaradi eutrofikacije.

Namen [direktive o poplavah](#) je zmanjšati in obvladovati tveganja zaradi poplav, ki ogrožajo zdravje ljudi, okolje, infrastrukturo in lastnino. V njej je določeno, da morajo države članice opraviti predhodno oceno za določitev ogroženih povodij in z njimi povezanih obalnih območij ter pripraviti karte poplavne ogroženosti in načrte za upravljanje, osredotočene na preprečevanje, zaščito in pripravljenost. Vse te naloge je treba izvajati v skladu z okvirno direktivo o vodah in v njej opredeljenimi načrti upravljanja povodij.

B. Obalna in morska politika EU

[Okvirna direktiva o morski strategiji](#) je okoljski steber celostne pomorske politike EU, ki je bila vzpostavljena za spodbujanje trajnostnega razvoja pomorskega gospodarstva in obenem za zaščito morskega okolja. Namen te direktive je doseči dobro okoljsko stanje morskih voda EU do leta 2020, jih še naprej varovati in ohranjati ter preprečiti njihovo poslabšanje. V direktivi so v okviru geografskih meja, vzpostavljenih s konvencijami o regionalnih morjih, opredeljene evropske morske regije (Baltsko morje, severovzhodni Atlantik, Sredozemsko morje, Črno morje) in podregije. Da bi do leta 2020 dosegli dobro okoljsko stanje, mora vsaka država članica razviti strategijo za svoje morske vode, ki naj bi se pregledovala vsakih šest let. V uredbi o [celostnem upravljanju obalnih območij](#) so opredeljena načela preudarnega načrtovanja in upravljanja obalnih območij, ki naj bi jih države članice upoštevale.

Nesreča tankerja Erika leta 1999, ki je povzročila izlitje nafte, je EU spodbudila, da je okrepila svojo vlogo na področju pomorske varnosti in onesnaževanja morja in [ustanovila Evropsko agencijo za pomorsko varnost](#), ki je med drugim odgovorna za preprečevanje onesnaževanja, ki ga povzročajo ladje, in odzivanja nanj ter za odzivanje na onesnaženje morja, ki ga povzročijo naftni in plinski objekti. Namen Direktive o [onesnaževanju morja z ladij](#) in uvedbi kazni za kršitve ter njenih [sprememb](#) je zagotoviti, da se odgovorne za onesnaževalne izpuste v morje kaznuje z učinkovitimi in odvračilnimi kaznimi, ki so lahko kazenskopravne ali upravne. Izpusti onesnaževal z ladij se obravnavajo kot kaznivo dejanje, če so povzročeni namerno, iz zavedne ali nezavedne malomarnosti ter povzročijo resno poslabšanje kakovosti vode.

C. Mednarodni sporazumi o regionalnih vodah

Varstvo morskih voda v Evropi urejajo štiri mednarodne strukture za sodelovanje, t. i. konvencije o regionalnih morjih, med državami članicami in sosednjimi državami, s katerimi si delijo vode: konvencija OSPAR iz leta 1992 za severovzhodni Atlantik

(na podlagi svojih predhodnic – Konvencije iz Osla in Pariške konvencije); Helsinška konvencija iz leta 1992 o območju Baltskega morja (HELCOM); Barcelonska konvencija iz leta 1995 za Sredozemlje (UNEP-MAP) in Konvencija iz Bukarešte iz leta 1992 za Črno morje. Evropske reke so zaščitene s Konvencijo o varstvu reke Donave iz leta 1996 in Konvencijo o varstvu Rena iz leta 2009. Medregionalno sodelovanje na področju okolja, osredotočeno na morske vode in povodja, je pripomoglo k oblikovanju več makroregionalnih strategij v EU: strategije za regijo Baltskega morja iz leta 2009 (prva celovita strategija, ki je bila razvita za vso makroregijo), strategije za Podonavje (2011) ter strategije za regijo Jadranskega in Jonskega morja (2014).

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

V okviru prve državljanske pobude Right2Water (Pravica do vode) so državljani pozvali institucije EU in države članice, naj zagotovijo, da bodo vsi državljani imeli pravico do vode in komunalne ureditve, da za oskrbo z vodo in upravljanje vodnih virov ne bodo veljala pravila notranjega trga ter da bodo storitve, povezane z vodo, izključene iz ukrepov liberalizacije. [V odziv na to evropsko državljansko pobudo](#) je Parlament z veliko večino pozval Komisijo, naj predlaga ustrezno zakonodajo za izvajanje človekove pravice do vode in sanitarne oskrbe, kot jo priznava OZN, in po potrebi spremeni tudi okvirno direktivo o vodah, tako da bosta v njej priznana univerzalni dostop in človekova pravica do vode.

Parlament je poudaril, da je potreben prehod na krožno gospodarstvo, in podprl načrte za spodbujanje ponovne uporabe vode za namakanje v kmetijstvu. V podobnem duhu je potrdil načrte za izboljšanje kakovosti vode iz pipe, da bi se zmanjšala uporaba plastenk.

Parlament v svoji [resoluciji o mednarodnem upravljanju oceanov](#) poudarja, da je za vzpostavitev trajnostnega pomorskega gospodarstva in zmanjšanje pritiskov na morsko okolje potrebno ukrepanje v zvezi s podnebnimi spremembami, onesnaževanjem s kopnega, ki doseže morja in oceane, onesnaževanjem morja in eutrofikacijo, zaščito, ohranjanjem in obnovo morskih ekosistemov in biotske raznovrstnosti ter trajnostno rabo morskih virov. V zvezi s tem poziva Komisijo, naj podpre mednarodna prizadevanja za zaščito morske biotske raznovrstnosti, zlasti v okviru trenutnih pogajanjih o novem pravno zavezujočem instrumentu za ohranjanje in trajnostno rabo morske biotske raznovrstnosti na območjih zunaj nacionalne jurisdikcije in poziva Komisijo, naj okrepi zakonodajo, da se zagotovita ohranjanje in trajnostna uporaba morske biotske raznovrstnosti na območjih pod jurisdikcijo držav članic.

Tina Ohliger
05/2019

